

Patiesie labuma guvēji – biedrības, arodbiedrības un politiskās partijas

Saskaņā ar Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma (turpmāk – Likums) 1. panta 5. punkta a) apakšpunktu patiesais labuma guvējs ir fiziskā persona, juridiskās personas īpašnieks vai kura kontrolē klientu, vai kuras vārdā, labā, interesēs tiek nodibinātas darījuma attiecības vai tiek veikts gadījuma rakstura darījums, un tā ir vismaz attiecībā uz juridiskajām personām — fiziskā persona, kurai tiešas vai netiešas līdzdalības veidā pieder vairāk nekā 25 procenti no juridiskās personas kapitāla daļām vai balsstiesīgajām akcijām vai kura to tiešā vai netiešā veidā kontrolē. 25 procentu kritērijs pēc analogijas, būtiskas līdzdalības apmēra noskaidrošanai var tik piemērots arī attiecībā uz citām juridiskajām personām, ne tikai kapitālsabiedrībām. Minētajā normā noteiktas patieso labuma guvēju pazīmes, t. i., patiesais labuma guvējs vienmēr ir fiziskā persona, kurai pieder vai kuras interesēs ir izveidota vai darbojas konkrētā juridiskā persona, vai kura tiešā vai netiešā veidā īsteno kontroli pār juridisko personu.

Finanšu darījumu darba grupas (FATF) 2014. gada oktobrī izdotajās vadlīnijās "Causpīdīgums un patiesie labuma guvēji" patiesie labuma guvēji tiek skaidroti kā fiziskā persona, kurai "galarezultātā" pieder vai tā kontrolē "klientu" un/vai fiziskā persona, kuras labā tiek veikts darījums. Tas ietver arī tās personas, kuras īsteno galīgo kontroli pār juridisko personu. "Galarezultātā pieder vai kontrolē" un "īsteno galīgo kontroli" attiecas uz situācijām, kurās īpašumtiesības/kontrole tiek īstenota caur īpašumtiesībām vai savādākiem kontroles līdzekļiem, kas nav tiešā kontrole. Patiesā labuma guvēja definīcijas būtiska pazīme ir tā, ka tas pārsniedz likumīgās īpašumtiesības un kontroli. FATF definīcija koncentrējas uz fizisko personu, kurai patiesībā pieder juridiskā persona, un, kura izmanto juridiskās personas augstākās vadības pilnvaras vai juridiskās personas aktīvus, kā arī fiziskā persona, kura reāli veic kontroli pār juridisko personu (neatkarīgi no tā, vai persona ieņem oficiālu amatu juridiskajā personā, vai nē).

Norādāms, ka tiešas līdzdalības vai kontroles gadījumā patiesais labuma guvējs juridisko personu kontrolē tieši, un tas var izrietēt no īpašumtiesību realizācijas vai likumīgas kontroles (piemēram, valdes loceklis). Savukārt netiešas līdzdalības vai kontroles gadījumā kontrole tiek īstenota ar citas personas – fiziskas vai juridiskas personas – starpniecību. Netiešo kontroli var īstenot ar dažādiem līdzekļiem, piemēram, savstarpēji noslēgtu līgumu vai izmantojot dominējošo ietekmi (piemēram, kāda biedrības biedra vai valdes locekļa dominējošo ietekmi biedrībā), finansējot biedrību, izmantojot radnieciskas saites vai līgumsaistības. Tāpat biedrības biedri var savstarpēji sadarboties, lai palielinātu šādu netiešu kontroli caur citu personu, slēdzot oficiālus vai neoficiālus līgumus, kā arī izmantojot savas pilnvaras iecelt biedrībā augstāko vadību.

Likums nesatur īpašu regulējumu attiecībā uz norādītajiem pienākumiem atkarībā no juridiskās personas darbības būtības, veida vai mērķiem. Kā arī norādāms, ka juridiskā persona ir juridiska fikcija, aiz kuras katrā gadījumā atrodas fiziskas personas, kuras to organizē, vada vai kontrolē, līdz ar to nav iespējama situācija, kurā patiesā labuma guvēja nav – var tikai nebūt iespējams to noskaidrot atbilstoši Likumā noteiktajai definīcijai. Līdz ar to nevar būt situācija un Likums arī neparedz reģistrēt Uzņēmumu reģistra vestajos reģistros informāciju par to, ka kādai juridiskajai personai patiesā labuma guvēja nav.

Atbilstoši likumprojekta "Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā" anotācijā norādītajam gadījumā, ja biedrības biedri īsteno savas tiesības tikai kā biedrības biedri atbilstoši Biedrību un nodibinājumu

likumā noteiktajām tiesībām un pienākumiem, tad šāds biedrs nav uzskatāms par patieso labuma guvēju. Gadījums, kurā biedrības biedri neīsteno savas tiesības tikai kā biedrības biedri varētu būt, piemēram, ja biedrības biedri darbojas cita mērķa, ne statūtos noteiktā, sasniegšanai. Pēc analogijas, ņemot vērā attiecīgo juridisko personu normatīvajā regulējumā noteiktās politisko partiju un arodbiedrību definīcijas, kā arī izvirzītās prasības biedru skaitam, līdzīga situācija attiecināma arī uz šīm juridiskajām personām. Ievērojot minēto, biedrību, arodbiedrību un politisko partiju gadījumā, ja to biedri īsteno savas tiesības tikai kā minēto juridisko personu biedri, patiesos labuma guvējus noskaidrot nebūs iespējams, ja vien minētās juridiskās personas faktiski, atbilstoši patiesā labuma guvēja definīcijai nekontrolē kādas konkrētas fiziskās personas, piemēram, izpildinstitūcijas locekļi. Piemēram, biedrībā visi lēmumi tiek pieņemti un visi darījumi tiek veikti kādas vienas (vai vairāku) konkrētu personu interesēs un labā, nevis, ņemot vērā biedrības mērķi un tajā apvienojušos biedru intereses. Šīs personas var būt gan biedrības biedri vai biedrības izpildinstitūciju locekļi (tiešā kontrole), gan arī tādas personas, kuras nav ne biedrības dibinātāji, ne biedri, ne izpildinstitūciju locekļi (netiešā kontrole). Tāpat kontrole var tikt prezumēta, pat ja tā netiek faktiski veikta, bet, piemēram, viena persona izmanto un gūst labumu no biedrības finanšu aktīviem.

Ievērojot minēto, biedrības, arodbiedrības, politiskajās partijas patiesos labuma guvējus lielākajā daļā gadījumu nebūs iespējams noskaidrot. Vienlaikus jāņem vērā, ka katrā juridiskajā personā situācija ir individuāla un var pastāvēt arī situācijas, kurās attiecīgās juridiskās personas faktiski kontrolē kāda fiziskā persona.

Kā tiek noskaidrots patiesais labuma guvējs biedrībā, arodbiedrībā, politiskajā partijā?

Tāpat kā citās juridiskajās personās, arī biedrībās, arodbiedrībās, politiskajās partijās, atbilstoši Likuma 18.¹ pantā noteiktajai kārtībai fiziskajai personai, ja tai ir pamats uzskatīt, ka tā ir kļuvusi par biedrības, arodbiedrības, politiskās partijas patieso labuma guvēju, ir pienākums paziņot par šo faktu attiecīgajai juridiskajai personai. Biedrības, arodbiedrības, politiskās partijas vadībai ir pienākums, pastāvot saprātīgam pamatam noskaidrot vai tai nav patiesie labuma guvēji, kā arī vai saņemtā (noskaidrotā) informācija par patiesajiem labuma guvējiem ir patiesa.

Kādos termiņos informācija jāiesniedz Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā?

Saskaņā ar Likuma 18.¹ panta ceturto daļu un 18.² panta pirmo daļu juridiskajai personai nekavējoties, bet ne vēlāk kā 14 dienu laikā no attiecīgās informācijas uzzināšanas dienas jāiesniedz Uzņēmumu reģistram pieteikums informācijas par patiesajiem labuma guvējiem reģistrācijai.

Savukārt attiecībā uz jaundibināmām biedrībām, arodbiedrībām un politiskajām partijām atbilstoši Likuma 18.² panta otrās daļas pirmajam teikumam, sniedzot Uzņēmumu reģistram pieteikumu par biedrības, arodbiedrības, politiskās partijas reģistrāciju (dibināšanu), pieteikumā norāda informāciju par tās patiesajiem labuma guvējiem atbilstoši 18.² panta prasībām.

Ievērojot minēto:

- ✓ Jaunas biedrības, arodbiedrības, politiskās partijas reģistrācijas gadījumā, pieteikumā reģistrācijai obligāti jānorāda arī informācija par patiesajiem labuma guvējiem;

- ✓ Biedrībai, arodbiedrībai, politiskajai partijai nekavējoties, bet ne vēlāk kā 14 dienu laikā no informācijas par patiesajiem labuma guvējiem vai izmaiņu attiecīgajā informācijā uzzināšanas dienas, jāiesniedz Uzņēmumu reģistrā pieteikums informācijas par patieso labuma guvēju reģistrācijai vai šajā informācijā veikto izmaiņu reģistrācijai.

Ja biedrības, arodbiedrības, politiskās partijas patieso labuma guvēju noskaidrot nav iespējams, tad biedrībai, arodbiedrībai, politiskajai partijai, kas reģistrēta Uzņēmumu reģistra vestajā biedrību un nodibinājumu reģistrā vai par kura reģistrāciju ir iesniegts pieteikums līdz 2017.gada 1.decembrim, atsevišķu pieteikumu Uzņēmumu reģistrā par patiesā labuma guvēja reģistrāciju nav jāiesniedz.

Kas jāiesniedz Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā?

Ziņas, kas par patiesajiem labuma guvējiem glabājamās juridiskajā personā noteiktas Likuma 18.¹ panta ceturtajā daļā. Atbilstoši Likuma 18.² panta pirmajai daļai Likuma 18.¹ panta ceturtajā daļā noteiktā informācija arī iesniedzama Uzņēmumu reģistrā, izņemot īstenotās kontroles dokumentāro pamatojumu, kā arī informāciju par personu, kurām ir Latvijas personas kods, dzimšanas datumu, mēnesi un gadu, personu apliecinoša dokumenta numuru un izdošanas datumu, valsti un institūciju, kas dokumentu izdevusi.

Norādāms, ka saskaņā ar Likuma 18.¹ panta ceturtajā daļā noteikto informācija par patiesajiem labuma guvējiem (tai skaitā īstenotās kontroles dokumentārais pamatojums, kas Uzņēmumu reģistrā nav jāiesniedz) obligāti jāglabā arī pašai juridiskajai personai.

Ievērojot minēto, par biedrības, arodbiedrības, politiskās partijas patiesajiem labuma guvējiem Uzņēmumu reģistra vestajos reģistros reģistrējamas sekojošas ziņas:

1. vārds;
2. uzvārds;
3. personas kods (ja tāda nav - dzimšanas datums, mēnesis, gads, personu apliecinoša dokumenta numurs un izdošanas datums, valsts un iestāde, kas dokumentu izdevusi);
4. valstspiederība;
5. pastāvīgās dzīvesvietas valsts;
6. veids, kā tiek īstenota kontrole pār juridisko personu:
 - 6.1. caur statusu juridiskajā personā:
 - 6.1.1. kā biedrs;
 - 6.1.2. kā izpildinstitūcijas vai pārvaldes institūcijas pārstāvis;
 - 6.2. kā atsevišķa persona, kas kontrolē (ja patiesais labuma guvējs netiešā veidā kontrolē dibinātāju, izpildinstitūcijas vai pārvaldes institūcijas pārstāvjus):
 - 6.2.1. uz pilnvarojuma līguma pamata;
 - 6.2.2. uz īpašumtiesību pamata;
 - 6.2.3. uz darījuma attiecību pamata;
 - 6.3. cits (brīvs teksta lauks ar iespēju ierakstīt nedefinētu veidu);
7. informācija par personu ar kuras starpniecību tiek īstenota kontrole (norāda, ja tiek norādīts kāds no 6.2. vai 6.3. apakšpunktā minētajiem veidiem kādā tiek īstenota kontrole):
 - 7.1. fiziskai personai vārds, uzvārds, personas kods (ja personai nav personas koda, — dzimšanas datums, mēnesis un gads);
 - 7.2. juridiskajai personai (var būt arī ārvalsts juridiska persona) — nosaukums, reģistrācijas numurs un juridiskā adrese).

Ja juridiskajā personā patieso labuma guvēju nav iespējams noskaidrot un tas tiks apliecināts pieteikumā – attiecīgajā Uzņēmumu reģistra vestajā reģistrā tiks reģistrēts, ka patieso labuma guvēju noskaidrot nav iespējams.

Materiālu sagatavoja Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs sadarbībā ar Tieslietu ministriju un Finanšu ministriju, 2018

Kontakti:

Laima Letiņa

Juridiskās nodaļas vadītāja vietniece

Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs

Pērses iela 2, Rīga, LV-1011

Tālr.: [67031734](tel:67031734), fakss: [67031793](tel:67031793)

Laima.Letina@ur.gov.lv

<http://www.ur.gov.lv>